

Από την «ανακαίνιση διαμερίσματος» στην «ανακαίνιση πόλης»: Πρόταση συνεταιριστικής οικιστικής ανάταξης παρηκμασμένων γειτονιών.

Οι φθοροποιοί μετασχηματισμοί που εξελίσσονται (πάνω από τριακονταετία, με άδηλη έκβαση) σε δορυφορικές περιοχές του αθηναϊκού κέντρου –Αχαρνών, Πατήσια–, τις καθιστά αντιπροσωπευτικούς δείκτες της πολύπλοκης παρακμής του (παραγωγικής, κοινωνικής, πολιτισμικής, φυσιογνωμικής, οικιστικής, χωροταξικής, περιβαλλοντικής). Εκρηκτικά –ποσοτικά και ποιοτικά– ελλείμματα σωρεύονται ολοένα, ρημάζουν την αστική διαβίωση στις γειτονιές αυτές και προκαλούν εύλογα ερωτήματα για τη μοίρα αναρίθμητων στριμωγμένων πολυκατοικιών του '60 που κατασκευάστηκαν ανέμελα, γέρασαν πρόωρα και απαξιώνονται σταθερά, με τα θαλερά γενεσιουργά τους αίτια –μικροαστική οικογένεια και το κοινωνικό μοντέλο της– εκφυλισμένα προ πολλού. Πρόσφατες –αποσπασματικές και αλυσιτελείς– απόπειρες απαντήσεων στα ερωτήματα αυτά από κρατούσες πρακτικές αστικής διαχείρισης, συνοψίζονται ως εξής: Αφενός, «νεο-αστικοί» εξευγενισμοί με χροιά ήπιων και εντοπισμένων «ενέσεων εξωραϊσμού». Αφετέρου, μεγαλόσχημα projects-χρησμοί υπόσχονται ριζική άρση του ασφυκτικού αδιεξόδου. Κομίζουν εισαγόμενη «καινοτομία», υποκρύπτουν μονοπωλιακή σπέκουλα μακράς πνοής και προϋποθέτουν, για τη βίαιη «ανάπτυξη» και μετάλλαξη του τεράστιου αυτού προβληματικού κτισμένου αποθέματος, την ολοκληρωτική του έκλειψη και μεταγωγή σε tabula rasa.

Στον αντίποδά τους, η παρουσιαζόμενη πρόταση στρέφεται κατεξοχήν στα φαινόμενα των επίμαχων, τραυματισμένων γειτονιών. Λογαριάζει τη δαπάνη κατασκευής τους. Εντοπίζει, στις ρικνώσεις τους, την ουσία της κατοίκησης ως καθ' έξιν ηθική και αισθητική κουλτούρα, άρρηκτα δεμένη με τον τόπο. Διακρίνει δυνατότητες οικιστικής μετεξέλιξης στην αμοιβαιότητα χωρικής μορφής και περιεχόμενων ανθρώπινων σχέσεων. Διαπιστώνει σε αυτήν ακριβώς τη μορφή μέρος, όχι μόνο του προβλήματος, αλλά και της λύσης. Μετρά τους παραπαίοντες τρόπους κατοίκησης του τόπου και, από την «ασχήμια» της καθημερινότητας, αντλεί «κλειδιά» μιας συστηματικής αναμόρφωσης των αστικών εξελίξεων «από τα κάτω». Προσβλέπει στη διάχυση οικονομίας μικρής κλίμακας και στην περιβαλλοντικά λογισμένη ανακύκλωση της πόλης. Στην «ανακαίνισή» της, με συνέχεια, περιεκτικότητα, συλλογικότητα, οργανικά, έλλογα, έντεχνα. Αντί λοιπόν «μεταθανάτιων» υποκαταστάσεων, ανιχνεύει δυνατότητες χειρουργικής ανάταξης της αθηναϊκής παρακμής «εν ζωή», σε 4 βήματα επαναπροσέγγισης της κατοίκησης.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΑΒΡΑ Αρχιτέκτων Μηχανικός ΔΠΘ.

ΠΑΝΟΣ ΚΟΚΚΟΡΗΣ Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, March A.S. ΜΙΤ, Καθηγητής ΤΑΜ ΔΠΘ.